

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.007.02.2023

Pan
Rafał Wieja
Dyrektor
Szkoły Podstawowej Nr 1
im. Księstwa Siewierskiego w Siewierzu
ul. Marszałka Piłsudskiego 31
42-470 Siewierz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/021 – Kształcenie dzieci cudzoziemców w polskich szkołach

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Księstwa Siewierskiego w Siewierzu ¹ , ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 31, 42-470 Siewierz
Kierownik jednostki kontrolowanej	Rafał Wieja, Dyrektor, od dnia 1 września 2008 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły.2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców.3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020- 2023 (do czasu zakończenia kontroli) oraz z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Lucyna Mol, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/59/2023 z 10 marca 2023 r.2. Anna Rożdżyńska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/58/2023 z 10 marca 2023 r.

(akta kontroli str. 1-8)

¹ Dalej: Szkoła.

² Dz.U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie oceny ogólnej

NIK pozytywnie ocenia działania Szkoły w zakresie kształcenia dzieci cudzoziemców.

W Szkole w prawidłowy sposób przyjmowano dzieci cudzoziemców. Wprowadzona przez Dyrektora procedura dotycząca przyjęcia ucznia cudzoziemca, określała wieloetapowe działania odnoszące się do nowo przyjętego ucznia cudzoziemskiego, obejmujące wstępny wywiad z rodzicami, przeprowadzenie diagnozy językowej oraz rozpoznanie innych potrzeb, a także monitorowanie i ewaluację postępów w nauce oraz adaptacji w życiu szkolnym. Powyższe pozwoliło na indywidualne rozpoznawanie potrzeb dzieci cudzoziemców, w tym potrzeb edukacyjnych i rozwojowych. W Szkole przeprowadzono dodatkowo kompleksowe analizy i diagnozy potrzeb uczniów cudzoziemskich, które pozwoliły organowi prowadzącemu na ubieganie się o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 m.in. zakupu pomocy dydaktycznych oraz organizacji zajęć dodatkowych z języka polskiego dedykowanych uczniom cudzoziemskim.

Szkoła zapewniła uczniom, w tym uczniom cudzoziemskim pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Uczniom z trudnościami w nauce zapewniono dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze. W latach szkolnych 2021/2022-2022/2023 i w drugim półroczu roku szkolnego 2020/2021 zapewniono dodatkowe zajęcia z języka polskiego w wymiarze nie niższym niż dwie godziny lekcyjne tygodniowo, co było zgodne § 17 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw⁴. W okresie od 1 września 2020 r. do 31 stycznia 2021 r. zajęcia dodatkowe z języka polskiego odbywały się w wymiarze jednej godziny tygodniowo, co nie odpowiadało wymogom ww. rozporządzenia.

Po wybuchu konfliktu zbrojnego, dla uczniów z Ukrainy zorganizowano dodatkowe zajęcia z języka polskiego w grupach liczących nie więcej niż 15 uczniów. Ustalony wymiar zajęć pozwalał na realizację dodatkowych lekcji języka polskiego dla uczniów z Ukrainy w wymiarze nie niższym niż sześć godzin lekcyjnych tygodniowo, co odpowiadało § 11a ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy⁵.

Nauczyciele dostosowali programy nauczania oraz przedmiotowe zasady oceniania do potrzeb i możliwości uczniów cudzoziemców. Dyrektor zapewnił nauczycielom odpowiednie warunki do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych, w tym możliwość korzystania z odpowiednich pomocy naukowych i dydaktycznych. Nauczycielom pracującym z uczniami cudzoziemcami zapewniono doskonalenie zawodowe, w tym zorganizowano kompleksowe szkolenie dla całego grona pedagogicznego w zakresie pracy z uczniem cudzoziemskim.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz.U. z 2020 r., poz. 1283 ze zm., dalej: *rozporządzenie w sprawie kształcenia cudzoziemców*.

⁵ Dz.U. poz. 645 ze zm.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły

1.1 W okresie objętym kontrolą w SP1, w latach szkolnych 2020/2021 – 2022/2023 kształciło się odpowiednio 531, 514 i 514 uczniów ogółem, w tym, odpowiednio: 37, 41 i 67 uczniów cudzoziemców, co stanowiło adekwatnie w poszczególnych latach 6,97%, 7,98% i 13,04% w stosunku do ogólnej liczby uczniów. Wśród uczących się cudzoziemców byli odpowiednio dwóch, jeden i 31 obywateli Ukrainy. W roku szkolnym 2022/2023 nastąpił wzrost o 81,1% uczących się cudzoziemców w stosunku do roku szkolnego 2020/2021.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że przyrost liczby uczniów cudzoziemskich nie wprowadził zmian w organizacji szkoły pod względem zmianowości, gdyż uczniowie klas młodszych uczyli się w systemie zmianowym. Przyrost liczby uczniów miał wpływ na przebieg procesu kształcenia i wychowania uczniów. Zwiększona liczba uczniów obcojęzycznych wymagała od nauczycieli rozpoznania ich indywidualnych potrzeb edukacyjnych i dostosowania do nich metod i form pracy. Nastąpiła konieczność zastąpienia metod podawczych (czytanie, opowiadanie) formami wizualnymi (prezentacja, wizualizacja, animacja komputerowa, schemat, projekt interaktywny). Dyrektor wskazał ponadto, że przyrost uczniów cudzoziemskich miał również pozytywny wpływ na wychowanie uczniów, poprzez kształtowanie postaw tolerancji, życzliwości i solidarności.

(akta kontroli str. 14-16)

1.2 W latach 2020-2022, według stanu na 30 września, w Szkole funkcjonowały odpowiednio 25, 24 i 22 oddziały ogólnodostępne, z tego w 18, 16 i 22 oddziałach uczyło się 37, 41 i 67 cudzoziemców⁷. Odpowiednio dwóch, jeden i 31 uczniów z Ukrainy uczyło się w dwóch, jednym i 17 oddziałach ogólnodostępnych.

Dyrektor Szkoły zgodnie z § 17 ust. 7 i 11 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli⁸ przedkładał organowi prowadzącemu szkołę⁹, do zatwierdzenia, zaopiniowane przez zakładowe organizacje związkowe, arkusze organizacji szkoły oraz aneksy arkuszy organizacji sporządzone do 30 września. Powyższe dokumenty zostały zatwierdzone przez organ prowadzący szkołę po uzyskaniu opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny¹⁰.

(akta kontroli str. 16-19)

1.3 Dyrektor szkoły wprowadził¹¹ z dniem 1 września 2020 roku procedurę przyjęcia ucznia cudzoziemca do Szkoły. W ww. procedurze Dyrektor określił m.in. etapy tego postępowania¹² i osoby odpowiedzialne za ich wprowadzenie.

(akta kontroli str. 20-37)

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Narodowości bułgarskiej i ukraińskiej.

⁸ Dz.U. poz. 502 ze zm.

⁹ Tj. Gminie Siewierz, reprezentowanej przez Burmistrza Miasta i Gminy Siewierz.

¹⁰ Tj. Kuratorium Oświaty w Katowicach.

¹¹ Zarządzeniem Nr 43/2020/2 z dnia 28 sierpnia 2020 r. w sprawie wprowadzenia „Procedury przyjęcia ucznia-cudzoziemca”

¹² Pierwszy kontakt z uczniem, wywiad wstępny z rodzicami (w tym ocena potrzeby korzystania z tłumacza), oprowadzenie po szkole, towarzyszenie nowemu uczniowi w pierwszych dniach, wprowadzenie nowego ucznia w klasie, zapewnienie możliwości komunikowania się w rodzimym języku, udzielenie informacji rodzicom, podzielenie się informacjami o nowym uczniu, zapewnienie środków finansowych na materiały i dodatkowe zajęcia dla ucznia, diagnoza językowa, monitoring po czterech tygodniach pobytu w szkole, kolejna ewaluacja.

1.4 Na podstawie próby 14 uczniów cudzoziemców, którzy podjęli naukę w Szkole w roku szkolnym 2022/2023 stwierdzono, że każdorazowo przyjęcie ucznia odbywało się na podstawie wniosku rodzica lub opiekuna prawnego oraz rozmowy kwalifikacyjnej. W przypadku czterech uczniów przedłożone zostało świadectwo potwierdzające ukończenie kolejnego etapu nauki, w dwóch arkusze zdolności ucznia na danym poziomie nauczania, w pięciu pisemne prośby rodziców ucznia o przyjęcie do klasy pierwszej. W jednym przypadku przyjęcie ucznia cudzoziemca do klasy pierwszej nastąpiło z urzędu, tj. na podstawie art. 133 ust. 1 i art. 151 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe¹³.

(akta kontroli str. 38-51)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie sposób przyjmowania dzieci cudzoziemców do Szkoły. Dyrektor terminowo przedkładał organowi prowadzącemu szkołę do zatwierdzenia arkusze organizacji, dopełnił obowiązku uzyskania opinii zakładowych organizacji związkowych do sporządzonych arkuszy organizacji wraz z aneksami sporządzonymi do 30 września danego roku szkolnego. Prawidłowo przeprowadzano proces przyjmowania uczniów cudzoziemców.

OBSZAR

2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców

Opis stanu
faktycznego

2.1 W latach 2020-2023 (do 28 lutego) Szkoła poniosła na kształcenie, wychowanie i opiekę uczniów cudzoziemców wydatki w wysokości, odpowiednio: 1,5 tys. zł, 13,7 tys. zł, 33,4 tys. zł i 8,2 tys. zł. Z tego na prowadzenie zajęć dodatkowych z języka polskiego w ww. okresie poniesiono łącznie 46,3 tys. zł, na prowadzenie zajęć wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych łącznie 5,5 tys. zł, na prowadzenie zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej łącznie 3,6 tys. zł i na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli pracujących z uczniami przybyłymi z zagranicy 1,4 tys. zł.

Na podstawie próby pięciu uczniów cudzoziemców przyjętych¹⁴ do szkoły w trakcie trwania roku szkolnego 2021/2022 stwierdzono, że Szkoła w terminie określonym w art. 30 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej¹⁵ (tj. w terminie do 7 dni od zaistnienia zmiany) wprowadzała dane do szkolnego SIO¹⁶.

W zakresie dotyczącym kształcenia uczniów cudzoziemców, w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023 Dyrektor sporządził odpowiednio jeden, dwa i jeden aneks do arkusza organizacji. Wprowadzone zmiany dotyczyły: zwiększenia godzin dodatkowego języka polskiego dla cudzoziemców¹⁷ i wprowadzenia zajęć

¹³ Dz.U. z 2021 r., poz. 1082 ze zm., dalej: *Prawo oświatowe*.

¹⁴ Z 41 uczniów przyjętych w okresie od 7 marca 2022 r. do 24 czerwca 2022 r.

¹⁵ Dz.U. z 2022 r., poz. 2597, dalej: *ustawa o SIO*.

¹⁶ Elektroniczny system baz danych służący do gromadzenia informacji o szkołach, placówkach oświatowych, nauczycielach oraz uczniach, utworzony na podstawie ustawy o SIO.

¹⁷ Od 1 lutego 2021 r. zwiększono z jednej godziny tygodniowo do pięciu godzin tygodniowo zajęć dodatkowego języka polskiego dla obcokrajowców, od 21 marca 2022 r. zwiększono z sześciu do 10 godzin tygodniowo dodatkowego języka polskiego, od 1 maja 2022 r. zwiększono z 10 do 24 godzin tygodniowo dodatkowego języka polskiego.

wyrównawczych dla cudzoziemców z języka angielskiego, matematyki i chemii¹⁸. Ww. aneksy arkuszy organizacji szkoły zostały zatwierdzone przez organ prowadzący.

(akta kontroli str. 18, 52-55)

2.2 Przyjęte w Szkole programy nauczania¹⁹ z języka polskiego, matematyki, historii, geografii i biologii, były dostosowywane przez nauczycieli tych przedmiotów do potrzeb pracy z uczniem cudzoziemskim. Dostosowanie dotyczyło metod nauczania, form pracy z uczniem, sposobu przekazywania wiedzy i prowadzenia zajęć bez ingerowania w treści programowe, które pozostały w niezmienionej formie.

Nauczyciele ww. przedmiotów prowadzących największą liczbę lekcji z cudzoziemcami wskazali, że każdorazowo przeprowadzano diagnozy wstępne poziomu wiedzy i umiejętności uczniów cudzoziemskich rozpoczynających naukę w oddziale. Ww. nauczyciele wskazali, że dostosowanie programów nauczania dotyczyło metod, form pracy z uczniem lub organizacji nauczania i polegało na: dostosowaniu liczby zadań do wykonania w określonym czasie lub wydłużeniu czasu pracy, zastosowania określonej metody pracy z uczniem, korzystaniu z dodatkowych pomocy podczas pracy (np. słowników, Internetu). Trzech z pięciu nauczycieli wskazało, że dostosowanie polegało na przygotowaniu tekstów oraz treści programowych w prostym języku, obrazkach. Dwóch z pięciu nauczycieli wskazało, że dostosowanie polegało na zmniejszeniu obszerności tekstów do czytania lub materiałów do opanowania i sprawdzaniu wiedzy w określonej formie.

(akta kontroli str. 56-62)

2.3 W Szkole nie utworzono oddziału przygotowawczego, o którym mowa w art. 165 ust. 11 Prawo oświatowe.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że po przeprowadzeniu diagnoz stopnia opanowania języka polskiego²⁰ nie podejmował działań zmierzających do utworzenia oddziału przygotowawczego. Dyrektor wskazał, że uczniowie ukraińscy przybywający do szkoły byli w równomierny sposób zapisywani do oddziałów I-VIII, a warunki infrastruktury szkolnej pozwalały na realizację zajęć lekcyjnych z zachowaniem zasad bezpieczeństwa. Ponadto przeprowadzone diagnozy stopnia opanowania języka polskiego wykazały, że uczniowie cudzoziemscy porozumiewają się w języku polskim wystarczająco, by móc realizować podstawę programową obowiązującą w Polsce. Szkoła mając na celu dobro psychiczne uczniów ukraińskich po przebytych doświadczeniach, chciała stworzyć im warunki do prawidłowego rozwoju społeczno-intelektualnego. W ocenie Dyrektora przyjęte rozwiązanie pozwoliło na integrację wszystkich uczniów i miało pozytywny wpływ na kondycję psychiczną uczniów z Ukrainy.

Burmistrz Gminy Siewierz wyjaśnił, że decyzja organu prowadzącego szkołę w zakresie braku utworzenia oddziału przygotowawczego podyktowana była przede wszystkim względami organizacyjno-integracyjnymi. Decyzja o przyjęciu sposobu organizacji kształcenia m.in. poprzez równomierne zapisywanie uczniów do oddziałów ogólnodostępnych i dodatkowe zajęcia z języka polskiego, pozwoliły na efektywne poznanie języka polskiego i kultury, a także zwiększyła szanse na lepszą asymilację dzieci i młodzieży.

(akta kontroli str. 14, 63-69)

¹⁸ Od 17 października 2022 r. wprowadzono po jednej godzinie tygodniowo zajęć wyrównawczych z każdego z tych przedmiotów.

¹⁹ Oferowane przez wydawnictwa.

²⁰ Diagnozy były przeprowadzane każdorazowo dla nowych uczniów na podstawie procedury przyjęcia ucznia cudzoziemca.

2.4 W Szkole w kontrolowanym okresie zorganizowano dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla dzieci cudzoziemców.

W roku szkolnym 2020/2021 w drugim półroczu²¹ ww. zajęcia prowadzone były w wymiarze pięciu godzin tygodniowo²², w pierwszym półroczu ww. zajęcia prowadzone były w wymiarze jednej godziny tygodniowo, co opisano w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*. W roku szkolnym 2021/2022 zajęcia dla cudzoziemców prowadzone były: od 1 września 2021 r. do 25 marca 2022 r. w wymiarze sześciu godzin tygodniowo²³, od 26 marca 2022 r. w wymiarze 10 godzin tygodniowo²⁴, od 1 maja 2022 r. w wymiarze 24 godzin tygodniowo²⁵. W roku szkolnym 2022/2023 ww. zajęcia prowadzone były w wymiarze 14 godzin tygodniowo²⁶.

Zorganizowane od 26 marca 2022 r. zajęcia dla uczniów cudzoziemców będących obywatelami Ukrainy prowadzone były w grupach liczących nie więcej niż 15 uczniów. Zajęcia w roku szkolnym 2022/2023 realizowane były w wymiarze sześciu godzin tygodniowo dla każdej z dwóch grup. Dodatkowe zajęcia w roku szkolnym 2021/2022 prowadzone były w wymiarze od dwóch do sześciu godzin tygodniowo w pięciu grupach²⁷. 30²⁸ z 40 uczniów korzystających z dodatkowego języka polskiego zapisanych było do grup, gdzie zajęcia odbywały się liczbie nie mniejszej niż sześć godzin tygodniowo, 10 uczniów zapisanych było do grup, gdzie zajęcia odbywały się w wymiarze dwóch²⁹ i czterech³⁰ godzin tygodniowo.

Dyrektor, w odniesieniu do uczniów, których tygodniowy wymiar zajęć dodatkowego języka polskiego wynosił dwie i cztery godziny, wyjaśnił że uczniowie mieli możliwość zapisania się na ww. zajęcia do innych grup, które oferowały dogodnie dla nich terminy zajęć.

(akta kontroli str. 71-93, 312-317)

2.5 W Szkole zapewniono pomoc psychologiczno-pedagogiczną, w ramach której zorganizowano zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia specjalistyczne oraz przeprowadzono konsultacje i udzielano porad. Na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z przedmiotów, które miały na celu rozwijanie umiejętności uczenia się w celu podnoszenia efektywności w latach 2020/2021, 2021/2022 i 2022/2023 uczęszczało odpowiednio trzech, 11 i 19 uczniów cudzoziemców. W zajęciach specjalistycznych³¹ uczestniczyło odpowiednio sześcioro, 11 i czworo uczniów cudzoziemców. Z porad i konsultacji³² korzystało odpowiednio 24, 25 i 12 uczniów.

²¹ Od 1 lutego 2021 r.

²² Po jednej godzinie tygodniowo dla każdej z pięciu utworzonych grup.

²³ Po jednej godzinie tygodniowo dla każdej z sześciu utworzonych grup.

²⁴ Po jednej godzinie tygodniowo dla każdej z sześciu grup i po dwie godziny tygodniowo dla dwóch grup.

²⁵ Po jednej godzinie tygodniowo dla każdej z sześciu grup, po dwie tygodniowo dla dwóch grup, po cztery tygodniowo dla dwóch grup i sześć tygodniowo dla jednej grupy.

²⁶ Po jednej godzinie tygodniowo dla każdej z dwóch grup i po sześć godzin tygodniowo dla dwóch grup.

²⁷ Grupa „JT” – dwie godziny tygodniowo, grupa „UKR” – dwie godziny tygodniowo, grupa „klasy 1-3” – cztery godziny tygodniowo, grupa „klasy 4-6” – sześć godzin tygodniowo, grupa „klasy 7-8” – cztery godziny tygodniowo,

²⁸ 24 uczniów zapisanych było do więcej niż jednej grupy, a łączny wymiar dodatkowych godzin języka polskiego wynosił dla tych uczniów od sześciu do ośmiu godzin tygodniowo, sześciu uczniów zapisanych było do grupy, w której ustalono zajęcia w wymiarze sześciu godzin tygodniowo.

²⁹ Dwoje uczniów.

³⁰ Ośmiu uczniów.

³¹ M.in. zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne oraz o charakterze terapeutycznym.

³² M.in. w zakresie trudności uczniów w funkcjonowaniu szkolnym, trudności emocjonalnych, adaptacyjnych, rozpoznawania indywidualnych potrzeb psychologiczno-pedagogicznych i rozmów wspierających.

Na podstawie dokumentacji 14 uczniów cudzoziemców przyjętych do szkoły w roku szkolnym 2022/2023 stwierdzono, że wszyscy ww. uczniowie objęci zostali wstępną diagnozą (rozpoznano ich indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, a także inne czynniki mające wpływ na ich funkcjonowanie w szkole). Wyniki tej diagnozy zostały udokumentowane w postaci monitoringu postępów edukacyjnych ucznia³³. Dodatkowo pedagog szkolny prowadził działania polegające na: rozpoznaniu indywidualnych potrzeb pedagogiczno-psychologicznych, obserwacji zajęć, pracy nad włączeniem uczniów cudzoziemców do bieżącej pracy na platformie „Teams” (podczas lekcji zdalnych), motywowania uczniów do zmiany zachowania oraz działania na rzecz zmniejszenia absencji³⁴ i kierowania wezwań do realizacji obowiązku szkolnego.

Potrzeby i problemy uczniów, w tym uczniów cudzoziemców oraz propozycje ich rozwiązania omawiane były przez Radę Pedagogiczną. Szkoła opracowała analizy potrzeb uczniów cudzoziemców³⁵, które pozwoliły organowi prowadzącemu na pozyskanie środków zewnętrznych dla Szkoły, m.in. na pomoce dydaktyczne, zajęcia wyrównawcze i zajęcia dodatkowe języka polskiego dla cudzoziemców.

(akta kontroli str. 62, 97-120, 318-323)

Spośród 22 nauczycieli wychowawców uczniów cudzoziemskich 13 wskazało, że wszyscy uczniowie uczęszczający do oddziału byli obejmowani pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Pozostałych siedmiu nauczycieli wskazało, że większość uczniów, a dwóch, że ww. pomocą obejmowani byli uczniowie, w sytuacji gdy zaszła taka potrzeba. Z 22 nauczycieli wychowawców uczniów cudzoziemskich 19 wskazało, że u wszystkich uczniów cudzoziemskich uczęszczających do oddziału rozpoznawano indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów oraz ich możliwości. Dwóch wskazało, że u części z nich. Jeden nauczyciel wskazał, że nie rozpoznawano ww. potrzeb uczniów cudzoziemskich w prowadzonym przez niego oddziale.

Wychowawcy wskazali, że uczniowie w prowadzonych przez nich oddziałach korzystali z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (16 wychowawców), zajęć specjalistycznych³⁶ (11 oddziałów), porad i konsultacji (18 oddziałów), zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu (cztery oddziały), zajęć rozwijających umiejętność uczenia się (dwa oddziały).

(akta kontroli str. 121)

2.6 Warunki oraz sposób wewnątrzszkolnego oceniania, zostały określone w statucie Szkoły³⁷ oraz przyjętych przedmiotowych zasadach oceniania³⁸, które opublikowane zostały na stronie internetowej Szkoły³⁹. W statucie określone zostały formy pracy z uczniem cudzoziemskim, w tym m.in. stosowanie bogatego materiału ikonograficznego (zdjęcia, mapy, wykresy, schematy) przy wyjaśnianiu zagadnień tematycznych, dostosowanie instrukcji do umiejętności językowych, akceptacja każdej formy wypowiedzi świadczącej o zrozumieniu zagadnienia⁴⁰.

³³ Prowadzonego w dwóch etapach: I – ewaluacja po czterech tygodniach pobytu w szkole, II – kolejna ewaluacja.

³⁴ Pedagog szkolny opracował „Plan działań zmierzający do poprawy efektywności nauczania i frekwencji na zajęciach dla uczniów będących cudzoziemcami”.

³⁵ W kwietniu 2019 r. i październiku 2022 r.

³⁶ Korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym.

³⁷ Przyjęty Uchwałą Nr 9/2017/2018 Rady Pedagogicznej z dnia 29 listopada 2017 r. ze zmianami.

³⁸ Z przedmiotów: język polski, matematyka, geografia, biologia i historia.

³⁹ <http://www.zssiewierz.pl/article,69,6,pso.html>

⁴⁰ Nawet jednozdaniową lub błędną gramatycznie.

W przedmiotowych zasadach oceniania nauczyciele⁴¹ uwzględnili przyjęte w statucie warunki pracy z uczniem cudzoziemskim.

(akta kontroli str.122-159)

2.7 Do egzaminu zewnętrznego w roku szkolnym 2021/2022 zgłoszonych zostało 92 uczniów, w tym ośmiu uczniów cudzoziemców. Sześciu⁴² uczniów cudzoziemców przystąpiło do egzaminu zewnętrznego w 2022 r., z tego pięciu to uczniowie z Ukrainy. Wszyscy ww. uczniowie skorzystali z dostosowania formy⁴³ i warunków⁴⁴ egzaminu, z tego jeden uczeń skorzystał z dostosowania warunków i form egzaminu na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej. W roku szkolnym 2022/2023 do egzaminu zewnętrznego zgłoszonych zostało czterech uczniów cudzoziemskich, z tego jeden uczeń pochodzący z Ukrainy. Rada pedagogiczna wyraziła pozytywną opinię dotyczącą dostosowania warunków i form zdawania egzaminów w 2023 r. dla wszystkich cudzoziemców, których zgłoszono.

(akta kontroli str. 160-163)

2.8 Szkoła nie prowadziła współpracy z placówkami dyplomatycznymi ani konsularnymi kraju pochodzenia uczniów cudzoziemców, ani ze stowarzyszeniami kulturalno-oświatowymi danej narodowości. Stowarzyszenia, o których mowa wyżej nie wystąpiły o organizację w szkole zajęć nauki języka i kultury kraju pochodzenia uczniów.

(akta kontroli str. 14, 239)

2.9 W Szkole nie został zatrudniony asystent kulturowy ani pomoc nauczyciela. Dyrektor wyjaśnił, że bieżąca diagnoza potrzeb nie wykazała konieczności zatrudnienia ww. osób. Wskazał, że Szkoła posiada duże doświadczenie w pracy z uczniami cudzoziemskimi narodowości bułgarsko-tureckiej. Nauczyciele nie mieli kłopotu z utrzymaniem dyscypliny na lekcjach i nie zgłaszali potrzeb w tym zakresie. Dodatkowo aby wesprzeć uczniów ukraińskich zapewniono kontakt z osobą pochodzenia ukraińskiego, która przygotowywała tłumaczenia druków wniosków oraz zasad przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty.

(akta kontroli str. 14)

2.10 Dyrektor zapewnił nauczycielom pracującym z uczniami z zagranicy pomoc w doskonaleniu zawodowym. Na poszczególne lata szkolne 2020/2021-2022/2023 sporządzano plany doskonalenia zawodowego nauczycieli, w których ujmowano wyniki przeprowadzonej diagnozy potrzeb nauczycieli w zakresie kształcenia. Celem diagnozy było zebranie informacji dotyczących oczekiwanej przez nauczycieli problematyki szkoleń własnych, rad pedagogicznych oraz studiów podyplomowych, kursów kwalifikacyjnych, jak i preferowanych form tych szkoleń. W latach 2020- 2023 do (28 lutego) na doskonalenie zawodowe⁴⁵ Dyrektor Szkoły wydatkował, odpowiednio: 1,7 tys. zł, 2,0 tys. zł, 3,0 tys. zł i 1,3 tys. zł.

W roku szkolnym 2020/2021 zorganizowano jedno szkolenie⁴⁶ dla nauczycieli pracujących z uczniami cudzoziemcami, w którym uczestniczyło dwóch nauczycieli.

⁴¹ Przedmiotów: język polski, matematyka, biologia, geografia i historia o największej liczbie godzin.

⁴² Dwoch uczniów pierwotnie zgłoszonych do egzaminu wypisano ze szkoły ze względu na zmianę miejsca zamieszkania.

⁴³ Polegające na przygotowaniu odrębnych arkuszy egzaminacyjnych dostosowanych do potrzeb ucznia, któremu ograniczona znajomość języka polskiego utrudnia zrozumienie czytanego tekstu.

⁴⁴ M.in. możliwość korzystania ze słownika dwujęzycznego w wersji papierowej lub elektronicznej, wydłużenie czasu.

⁴⁵ Rozdział 80146 § 4300.

⁴⁶ „Interaktywnie w nauczaniu języka polskiego jako obcego” 7 września 2020 r.- Wydawnictwo PROLOG

W roku 2021/2022 zorganizowano dwa szkolenia⁴⁷, w których uczestniczyło po jednym nauczycielu w każdym z nich. W kolejnym roku 2022/2023 takich szkoleń było 17, w tym jeden panel szkoleń zorganizowany dla całego grona pedagogicznego⁴⁸ Szkoły, w pozostałych brały udział: dziewięć osób (po jednym szkoleniu), dwie osoby (po sześć szkoleń) i trzy osoby w jednym szkoleniu. Szkolenia dla nauczycieli pod kątem pracy z uczniem cudzoziemskim odbywały się w formie on-line. W latach 2020-2022 z 20 szkoleń 19 było bezpłatnych, a jedno dedykowane całemu gronu pedagogicznemu zostało sfinansowane przez Szkołę.

(akta kontroli str.165-175, 324)

2.11 W latach 2020-2023 (do 28 lutego) Szkoła wydatkowała na zakup pomocy naukowych, dydaktycznych i książek, odpowiednio: 55,2 tys. zł, 0,8 tys. zł, 157,7 tys. zł i 22,0 tys. zł i stanowiły one 97,9%, 100%, 99,9% i 64,8% wykonania planu po zmianach. Z budżetu szkoły zakupiono m.in. komputery stacjonarne, projektory, akcesoria do gier sportowych, monitory (w tym monitory interaktywne), słowniki⁴⁹, zestawy sensoryczne, interaktywną podłogę⁵⁰.

Szkoła uczestniczyła w projektach, których wnioskodawcą/liderem była Gmina Siewierz, realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020⁵¹. W ramach projektów Szkoła otrzymała:

- pomoce dydaktyczne do zajęć: „Akademia Biologa” (m.in. mikroskopy i preparaty mikroskopowe, modele budowy narządów człowieka, monitory dotykowe), „Geoekspert” (m.in. plansze edukacyjne i modele i zestawy do prowadzenia doświadczeń), eksperymentalnych z chemii i fizyki (m.in. wizualizer, tor powietrzny z dmuchawą i licznikiem elektronicznym, modele struktur chemicznych i fizycznych). Wydatki kwalifikowalne dla Szkoły w ww. projekcie wynosiły 193,7 tys. zł, z tego 174,4 tys. zł dofinansowanie;
- sprzęt komputerowy⁵² oraz pomoce dydaktyczne: gry edukacyjne, słowniki, dwujęzyczne książki, karty pracy do programu nauczania języka polskiego;

W ramach konkursu „Zielona pracownia 2022”⁵³ Szkoła zakupiła m.in. wyposażenie pracowni⁵⁴, pomoce dydaktyczne⁵⁵, monitor multimedialny i laptop.

⁴⁷ „Metody nauczania języka polskiego jako obcego dla uczniów cudzoziemskich”- 03 lutego 2021 r. i „Różnorodność kulturowa i językowa w szkole- korzyści, wyzwania i zadania” 10 lutego 2021 r. – zorganizowane przez Kuratorium Oświatowe w Katowicach.

⁴⁸ 55 nauczycieli uczestniczyło w roku szkolnym 2022/2023 w szkoleniu zorganizowanym dla rady pedagogicznej, w zakresie pracy z uczniem cudzoziemskim. Szkolenie obejmowało: przygotowanie grupy klasowej do przyjęcia ucznia z innego kręgu kulturowego, diagnozy ucznia z trudnościami z przystosowaniem się do nowego kulturowego otoczenia, udzielanie skutecznego wsparcia psychologicznego uczniowi, wsparcie edukacyjne dla ucznia w zespole nauczycieli, zasady wspomagania nauki języka polskiego i pomoc w tym zakresie uczniowi w konsultacji z nauczycielem języka polskiego.

⁴⁹ Polsko-ukraińskie/ukraińsko-polskie oraz polsko-tureckie/turecko-polskie.

⁵⁰ Urządzenie multimedialne umożliwiające poruszanie się po wyświetlanym na podłodze obrazie reagującym na ruch.

⁵¹ 1) Dla osi priorytetowej XI. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego dla poddziałania 11.1.4 Poprawa efektywności kształcenia ogólnego – projekt *kompetencje kluczowe, metoda eksperymentu oraz indywidualizacja pracy z uczniem drogą edukacyjnej przygody uczniów z terenu Gminy Siewierz* - Wniosek nr RPSL.11.01.04-24-0243/20, realizacja projektu w okresie od 18 stycznia 2021 r. do 30 listopada 2022 r.; 2) Dla osi priorytetowej XI. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego dla poddziałania 11.1.6 Wzrost dostępności do edukacji ogólnej dla uczniów z Ukrainy – projekt *wspieranie uczniów z Ukrainy* - Gmina Siewierz - wniosek nr RPSL.11.01.04-24-007G/22, realizacja projektu w okresie od 2 listopada 2022 r. do 31 marca 2023 r.

⁵² Trzy laptopy wraz z wyposażeniem i dwie drukarki.

⁵³ Organizowanego przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach.

⁵⁴ Stoły, krzesła, regały.

⁵⁵ M.in. Zestawy do badania wody, powietrza i gleby, preparaty, modele, szkielety płazów, kolekcje okazów: królestwa roślin, zwierząt, fauny morskiej, globusy indukcyjne.

Gmina Siewierz w latach 2021-2022 przekazała ponadto Szkole m.in. zestawy komputerowe i laptopy. Od podmiotu zewnętrznego Szkoła otrzymała plenerowe obserwatorium ekologiczne⁵⁶.

(akta kontroli str. 176-232)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W roku szkolnym 2020/2021 od 1 września 2020 r. do 31 stycznia 2021 r. ustalono jedną godzinę tygodniowo dodatkowych zajęć z języka polskiego, wbrew § 17 ust. 2 rozporządzenia w sprawie kształcenia cudzoziemców, który stanowił, że zajęcia winny być zapewnione w wymiarze nie niższym niż 2 godziny lekcyjne tygodniowo. Zgodnie z § 17 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie kształcenia cudzoziemców dla uczniów przybywających z zagranicy, podlegających obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, którzy nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, organizuje się bezpłatną naukę języka polskiego w formie dodatkowych zajęć lekcyjnych w wymiarze pozwalającym na opanowanie języka polskiego w stopniu umożliwiającym udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych, nie niższym niż 2 godziny lekcyjne tygodniowo.

(akta kontroli str. 71-74)

Dyrektor wyjaśnił, że powyższe spowodowane było oczekiwaniem na rozpoczęcie projektu pn. *Kompetencje kluczowe, metoda eksperymentu oraz indywidualizacja pracy z uczniem drogą edukacyjnej przygody uczniów z terenu Gminy Siewierz*, który zakładał realizację czterech dodatkowych godzin zajęć języka polskiego dla uczniów cudzoziemców. Zajęcia te rozpoczęły się 1 lutego 2021 r. Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że na podjętą przez niego decyzję wpłynęła niska frekwencja na tych zajęciach. W ocenie Dyrektora był to racjonalny sposób realizacji planu finansowego, który uwzględniał faktyczne potrzeby uczniów.

(akta kontroli str. 233-236)

NIK zauważa, że planowane rozpoczęcie projektu unijnego nie zwalniało z obowiązku zapewnienia uczniom cudzoziemskim co najmniej dwóch godzin lekcyjnych tygodniowo dodatkowych zajęć z języka polskiego.

OCENA CZĄSTKOWA

Szkoła zapewniła nauczycielom pracującym z uczniami cudzoziemskimi doskonalenie zawodowe oraz odpowiednie warunki do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych. Szkoła dostosowała programy nauczania oraz przedmiotowe zasady oceniania zarówno z języka polskiego jak również innych przedmiotów obowiązkowych do potrzeb i możliwości uczniów cudzoziemców. Zapewniono także wsparcie psychologiczno-pedagogiczne oraz zajęcia wyrównawcze i dodatkowe zajęcia z języka polskiego. Stwierdzona w trakcie kontroli nieprawidłowość polegała na organizacji w okresie od 1 września 2020 r. do 31 stycznia 2021 r. jednej godziny tygodniowo dodatkowych zajęć języka polskiego, podczas gdy zgodnie z § 17 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie kształcenia cudzoziemców wymiar ten powinien być nie niższy niż dwie godziny lekcyjne tygodniowo.

⁵⁶ W skład którego wchodziły stoły ośmioboczne, gra, lornetka, arkusz powiększający, pudełko z lupą, sitka na motyle i tablica wodoodporna.

OBSZAR

3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców

Opis stanu faktycznego

3.1 Na rok szkolny 2019/2020, 2020/2021 i 2021/2022, w ramach nadzoru pedagogicznego, Dyrektor Szkoły zaplanował i zrealizował obserwacje zajęć, w których uczestniczyli uczniowie cudzoziemcy.

(akta kontroli str. 237-237)

3.2 Właściwy terytorialnie kurator oświaty nie przeprowadzał kontroli w zakresie problematyki kształcenia cudzoziemców. W sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2021/2022 określono rekomendacje do pracy w kolejnym roku szkolnym, które w zakresie pracy z uczniem cudzoziemskim polegały m.in. na aktualizacji potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego w związku z kształceniem cudzoziemców, zweryfikowania możliwości i potrzeb szkoły związanych z kształceniem uczniów z Ukrainy. Ww. rekomendacje ujęte zostały w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023.

(akta kontroli str. 239-286)

3.3 W Szkole, sporządzano programy wychowawczo-profilaktyczne na poszczególne lata szkolne 2020/2021-2022/2023. W związku z przyjęciem do Szkoły uczniów z Ukrainy⁵⁷, do programu na rok szkolny 2021/2022 sporządzono aneks. Ww. aneks dotyczył zmian w sferze społecznej, emocjonalnej, moralnej oraz intelektualnej uczniów. Zmiany dotyczyły m.in. rozpoznawania sytuacji uczniów, wdrażania solidarności i wsparcia wobec uczniów z Ukrainy, rozpoznawania potrzeb materialnych, włączenia uczniów cudzoziemców w życie szkoły i klasy, rozpoznawanie potrzeb z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, dostosowania procesu lekcyjnego, a także organizowania dedykowanych akcji charytatywnych.

(akta kontroli str. 287-311)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie sprawowany przez Dyrektora nadzór pedagogiczny nad realizacją zajęć z uczniami cudzoziemskimi. W planach nadzoru pedagogicznego ujmowano wnioski z przeprowadzonego nadzoru pedagogicznego w poprzednich latach szkolnych w zakresie spraw związanych z kształceniem dzieci cudzoziemców. Dyrektor w ramach nadzoru przeprowadził obserwacje zajęć, w których udział brali uczniowie cudzoziemcy. W Szkole, z uwagi na większą liczbę dzieci cudzoziemców zmodyfikowano szkolny program profilaktyczno-wychowawczy.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze zmianą uwarunkowań organizacyjnych Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od sformułowania uwag i wniosków, o których mowa w art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

⁵⁷ Po wybuchu konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Katowice, dnia 10 maja 2023 r.

Kontroler
Lucyna Mol
St. inspektor kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....